

telenül megoszlik a nyelvszokás. A nyelvszokás pedig nagy úr. Hiába akarjuk rákényszeríteni akár tanítványainkat, akár környezetünket arra, hogy az ikes ragozást alkalmazzák akkor, ha e külön ragozás annak a vidéknek köznyelvéből kiesett. Viszont felesleges dolog az ikes ragozás *ellen* hadakoznunk, mint azt Simonyi Zsigmond tette. Ő, aki egyébként éppen maga tisztázta az ikes ragozás történetét, tehát ismerte a kérdést a maga egész terjedelmében, érthetetlen türelmetlenséggel „Az úri igeragozás” című cikkében ezt kívánta: „Írtsák ki immár tanítóink és tanáraink — az úri igeragozást (t. i. az ikes igék szabályos ragozását)!” *Nem szabad túlzottan, mereven ragaszkodnunk a régibez az újabb és nem magyartalan nyelvfejlődéssel szemben*, viszont felesleges írtó-hadjáratot viselnünk olyan nyelvi alakok ellen, amelyek a magyarság egy részének nyelvérzéke szerint, mint helyesek, használatosak is. Különösen nehéz ez utóbbit megtennünk nekünk erdélyieknek, hiszen itt, különösen a székelység között az ikes ragozás még meglehetősen épségben él. „Ilyenkor, amikor két nyelvhasználat él egymás mellett, amikor a nyelvszokás még ingadozik és nem állapodott meg — írja Nagy J. Béla — belátásra, türelemre, elnézésre van szükség. Ha tehát valaki iktelenül találja ragozni az ikes igét, az vessen rá először követ, aki maga soha, egyetlen egyszer sem vét az ikes ragozás ellen” (Magyarosan. IV. 1935. évf. 11. l.).

Ha a magam egyéni nyelvszokását kérdezném meg, egészen könnyen az ikes ragozás mellé állanék. Évek hosszú sora óta tudatosított és megedzett nyelvszokásom legtöbbször megóv az ikes ragozás terén elkövethető hibáktól. De hogy mennyire a levegőben van a romlás csirája, legközvetlenebbül saját magamon tapasztalom. Néha-néha diadalmasan gúnyos mosóiyt látok felcsillanni egyik ismerősöm szemében, mikor mint jó tanítvány kötekedve figyelmeztet egy-egy iktelenül ragozott ikes igealakra. A nevelőnek tehát csínján kell bánni e kérdéssel. Feltétlenül meg kell ismertetnünk a tanítványt az ikes igék ragozásának kérdésével. A kérdés tudatosítása segít abban, hogy ha a gyermek nyelvjárása még ismeri az ikes igék külön ragozását, nyelvünknek ezt az alaktani gazdagságát őrizze meg. Annak azonban nincs értelme, hogy akár ebben, akár abban az irányban a szélsőséges álláspontot képviseljük.

Szabó T. Attila.

Könyv a magyar nyelv életéről.

A regényes életrajz, vagy nevezhetjük életrajz-regénynek, ma nagyon kedvelt olvasmánya a művelt közönségnek. Nagy emberek, költők, művészek, államférfiak, a történelem nagy alakjai vonulnak el az olvasó előtt, sorsuk, életük viszontagságai lekötik érdeklődését — írja Balassa József.¹ Miért ne lehetne megírni egy nyelv életrajzát? — teszi aztán fel a kérdést. És ebben a másfélszáznál valamivel több lapos kötetecskében a szakember alapos készültségével, de az avatatlan érdeklődőkhöz szóló, népszerű hangon felel meg arra a kérdésre: hogyan született meg a magyar nyelv, hogyan fejlődött

¹ Balassa József: *A magyar nyelv életrajza*. Bp. 1937. Renaissance kiadás. 168 + 3 l.

gyermekkorától kezdve a történelmi élet nagy viszontagságain keresztül, hogyan módosult, miként alakult át és lett alkalmas arra, hogy a magyar nép gondolkozásának kifejezője legyen?

Szigorú értelemben véve tehát nem nyelvművelő kötet ez a könyv. De minthogy az anyanyelvről, az anyanyelv történeti és jelenkori életéről szól, már tárgya miatt is számot tarthat a nyelvművelő érdeklődésére is. Még inkább érdemes e könyvet kezünkbe venni akkor, ha meggondoljuk, hogy a magyar nyelv életének vázolója kapcsán nem kerülheti el a szerző azt sem, hogy megemlékezék azokról a tudatos, tervszerű mozgalmakról, amelyek a magyar nyelv megújítását, csinosítását, egy szóval művelését célozták. Valóban a szerző az életrajzi vázlat során ennek is szerét ejti. Két fejezet szinte kizárólag azokkal a jelenségekkel foglalkozik, amelyek az új magyar nyelv kifejlődését elősegítették, illetőleg hátráltatták. A könyv utolsó, a magyar nyelv jelenéről szóló fejezete foglalkozik igazában a nyelvművelés kérdésével. Úgy érezzük azonban, hogy kissé derűlátóan gondolkodik a magyar nyelv jelenkori állapotáról, mikor megállapítja: „Nincs veszélyben a magyar nyelv épsége, szépsége, eredeti zamatja!” (I. h. 147. l.) Minden tollforgatónak állandóan szeme előtt kellene azonban tartania azokat a gondolatokat, amelyeket Balassa az írói lelkiismeretességről mond. „Szükséges — írja —, hogy az író tehetségét támogassa, védje és fejlessze egy közelebből meg nem határozható valami, amit az író nyelvi lelkiismeretének nevezünk. Az az érzés, hogy midőn ezrekhez, talán százezrekhez beszél, ő a magyar nyelv épségének őre és fejlesztője, olvasói nyelvi tudásának irányítója. Ez nagy felelősséggel jár. Nem szabad lenéznie a nyelv kicsinyesnek látszó szabályait, sőt bele kell mélyednie a nyelv titkaiba, a szavak és szólások szépségeibe. Ismernie kell a hangszert, amelyen játszik, ha művészi hatást akar vele elérni” (I. h. 157—8. l.).

Balassa Józsefnek, az egyik legrégebb magyar nyelvművelőnek ez a könyve kiválóan alkalmas arra, hogy a felvetett kérdésekkel és ezek között is a magyar nyelvművelés irányelveivel megismertessen.

Szta.